

17 Textiel en kleding: een extra vel

Mensen hebben geen vacht. Onze (resterende?) beharing biedt geen bescherming tegen zonnestrallen, stortregens of kou. Om ons te beschermen gebruiken we de huid van andere dieren.

Of de beharing: wol. Vilt. Saai 📖 was in de 16de-17de eeuw een populaire wollen stof, wat uniform groen (saai, dus). Het woord komt van het Latijnse sagum: soldatenmantel.

Maar vooral van plantenvezels hebben we geleerd draden te maken, en die te verwerken tot textiel 📖, kleding, tenten, draagtassen enz. In alle culturen vinden we dit terug, vaak met prachtige kleuren en geweven patronen.

Hoog in de bergen is het kouder 📖 dan op zeeniveau. De *temperatuur* daalt met 0,6 graden *per 100 meter* stijging. (Ook afhankelijk van wind, luchtvochtigheid ed.) Als je 1 kilometer stijgt, moet je dus rekenen op een afkoeling van ca. 6 graden.

Wind heeft een niet te onderschatten koeleffect 📖. Als het bij windstil weer 10°C is, koelt het door een wind van 28 km/u af tot 0°C, en bij 48 km/u vriest het aan -3°C. Je kan het zelf merken als je een hand uit het autoraampje steekt.

Fietsend ervaar je het **koeleffect** sterk, en merk je veel verschil tussen 10 of 20 km/u. Als we vroeger in de winter naar school fietsten staken we 2 of 3 laagjes krantenpapier onder onze trui. Daar komt geen wind door. En dat scheelt echt wel wat. Moonboots waren er niet, maar onze voeten pakten we ook in lagen krantenpapier in voor ze in een laars gingen. Een enorm verschil. (Zolang het papier droog blijft!) Laagjes stilstaande lucht isoleren 📖 uitstekend. Test het maar eens uit.

Een dag fietsen op de Waddeneilanden heeft me eens letterlijk mijn (verbrande) vel gekost. Ik onderschat het afkoelend effect van wind niet meer.

Goed passende kleding hielp de mens te overleven in ijskoude tijden. Een 28.000 jaar oud Russisch lijk droeg een leren tuniek en broek, bontmocassins, een lange bontmantel en een hoed die aan de achterkant versierd was met 24 vossentanden. De kleding was afgezet met zo'n 3.000 kralen van mammoetbot, aan een snoer geregen en in sierlijke slierten opgenaaid. Volgens onderzoekers moet het 2.625 uur gekost hebben om de kralen te maken en te bevestigen. Onverwacht steenoude vaardigheden!

In de Contrebandiers-grot in Marokko vond antropoloog Emily Hallett van het Max Planck Instituut het vroegste, 120.000 jaar oude onrechtstreekse bewijs van kledingproductie: botgereedschap gebruikt om leer en bont te maken dat waarschijnlijk voor kleding werd gebruikt.

Genetische studies van **kleding**luizen in Afrika suggereren een vroege oorsprong. Hoofdluis (*Pediculus humanus capitis*) is al 6 mio jaar ons gezelschap.

De schaamluis zouden we 3 mio jaar geleden via een gorillanest hebben opgepikt, en nog later de lichaamsluis, die eigenlijk een kledingluis werd. Ze ontwikkelde zich 107.000 jaar geleden. Zolang gebruikt de naakte aap dus al een vorm van kleding.